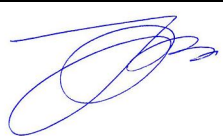

Programma van Eisen

Locatie	Klooster Maria ad Fontes en Radboudzalen		
Projectnaam	IVO-P Klooster Maria ad Fontes en Radboudzalen		
Plaats binnen archeologisch proces			
☒ IVO – Proefsleuven (IVO-P)			
☐ IVO – Overig (IVO-O)			
☐ Opgraven			
☐ Archeologische begeleiding (AB)			
☐ Archeologische begeleiding met beperkte verstoring (AB-bv)			
Opsteller	Naam, adres, telefoon, e-mail	datum	paraaf
Auteur	Dhr. Drs. J.A.M. Oude Rengerink Het Oversticht Postbus 531 8000 AM Zwolle 06 - 55747240 houderengerink@oversticht.nl		
Senior KNA-archeoloog (controle/goedkeuring)	Mevr. Drs. M.G. Marinelli Het Oversticht Postbus 531 8000 AM Zwolle 06 - 23820028 mmarinelli@oversticht.nl		
Opdrachtgever	Naam, adres, telefoon, e-mail	datum	paraaf
	KWP gebiedsontwikkelaars Dhr. E. van Haarst Postbus 370 7460 AJ Rijssen T: 0548 - 540 260 evhaarst@kwp.nl		
Goedkeuring bevoegde overheid			
	Naam, adres, telefoon, e-mail	datum	paraaf
☒ Gemeente	Namens de gemeente Dinkelland Mevr. E. List Postbus 11, 7590 AA Denekamp T 0541-854100 ege.list@dinkelland.nl		
☐ Provincie			
☐ Rijk			
☐ Overig			

1. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS ONDERZOEKSGBIED	4
2.1 Aanleiding en motivering	5
3. EERDER UITGEVOERD ONDERZOEK	6
4. ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING	7
4.1 Regionale archeologische en cultuurlandschappelijke context (uit RAAP- Notitie 3285).....	7
4.2 Aard en ouderdom van de vindplaats(en).....	10
4.3 Begrenzing en oppervlakte van de vindplaats(en).....	10
4.4 Structuren en sporen.....	10
4.5 Anorganische artefacten	10
4.6 Organische artefacten	10
4.7 Archeozoölogische en botanische resten	10
4.8 Archeologische stratigrafie en diepte van vondstlagen	10
4.9 Gaafheid en conservering	11
5. DOELSTELLING EN VRAAGSTELLING	12
5.1 Doelstelling.....	12
5.2 Relatie met NOaA en/of andere onderzoekskaders	12
5.3 Vraagstelling.....	12
5.4 Onderzoeksvragen.....	12
6. METHODEN EN TECHNIEKEN	13
6.1 Methoden en technieken	13
6.2 Strategie.....	14
6.3 Structuren en grondsporen.....	14
6.4 Aardwetenschappelijk onderzoek	14
6.5 Anorganische artefacten	14
6.6 Organische artefacten	14
6.7 Archeozoölogische en -botanische resten	14
6.8 Overige resten.....	14
6.9 Dateringstechnieken.....	14
6.10 Beperkingen	15
7. UITWERKING EN CONSERVERING.....	16
7.1 Structuren, grondsporen, vondstspredingen	16
7.2 Analyse aardwetenschappelijke gegevens.....	16
7.3 Anorganische artefacten	16
7.4 Organische artefacten	16
7.5 Archeozoölogische en -botanische resten	16
7.6 Beeldrapportage.....	16
7.7 Selectie materiaal.....	16
7.8 Conservering materiaal	16
8. DEPONERING	17
8.1 Eisen betreffende depot	17
8.2 Te leveren product	17
9. RANDVOORWAARDEN EN AANVULLENDE EISEN	18
9.1 Personele randvoorwaarden	18
9.2 Overlegmomenten.....	18
9.3 Kwaliteitsbewaking, toezicht, overleg en evaluatie	18
9.4 Overige randvoorwaarden en aanvullende eisen.....	18
10. WIJZIGINGEN TEN OPZICHTE VAN HET VASTGESTELDE PVE	19
10.1 Wijzigingen tijdens het veldwerk	19

10.2 Belangrijke wijzigingen	19
10.3 Procedure van wijziging na de evaluatiefase van het veldwerk.....	19
10.4 Procedure van wijziging tijdens uitwerking en conservering	19
LITERATUUR EN BIJLAGEN	20
Literatuur	20
Bijlagen	20

1. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS ONDERZOEKSGBIED

Projectnaam	IVO-P Klooster Maria ad Fontes en Radboudzalen
Provincie	Overijssel
Gemeente	Dinkelland
Plaats	Ootmarsum
Toponiem	Oostwal
Kaartbladnummer	28G
x,y-coördinaten	257.876/492.200
CMA/AMK-status	Terrein van archeologische waarde (Stadskern)
Archis-monumentnummer	13973
Archis-waarnemingsnummer	401549
Oppervlakte plangebied	0,5 ha
Oppervlakte onderzoeksgebied	240 m2 (proefsleuven)
Huidig grondgebruik	Bebouwd, verhard en tuinen

Figuur 1: begrenzing van het plangebied

2. AANLEIDING EN MOTIVERING VAN HET ONDERZOEK

2.1 Aanleiding en motivering

Kondor Wessels Projecten laat door Aveco de Bondt een projectbesluit opstellen ten behoeve van de herontwikkeling van de terreinen van het voormalige klooster Maria ad Fontes en de Radboudzalen.

Bij de herontwikkeling gaan er gebouwen gesloopt worden en zal er tevens nieuwbouw plaatsvinden. Met name de nieuwbouw leidt tot forse bodemingrepen die eventueel aanwezige archeologische waarden zullen aantasten of vernietigen. De kans dat er archeologische waarden aanwezig zijn wordt zeer groot geacht. In een eerder door RAAP uitgevoerde bureaustudie is dat goed in beeld gebracht.

Op grond van de bureaustudie is geadviseerd om een proefsleuvenonderzoek te laten uitvoeren. Door de gemeente Dinkelland is dit advies overgenomen en zal het proefsleuvenonderzoek een onderdeel van de ruimtelijke onderbouwing van het projectbesluit vormen.

3. EERDER UITGEVOERD ONDERZOEK

Soort onderzoek	Bureauonderzoek
Uitvoerder	RAAP Oost-Nederland
Uitvoeringsperiode	2009
Rapportage	Plangebieden Klooster en Radboudzalen en Kloostertuin te Ootmarsum, Gemeente Dinkelland. Archeologisch vooronderzoek: een bureauonderzoek. RAAP-Notitie 3285
Vondsten/documentatie	N.v.t.

4. ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING

4.1 Regionale archeologische en cultuurlandschappelijke context (uit RAAP-Notitie 3285)

Huidige situatie

Plangebieden Klooster en de Radboudzalen bestaan uit het terrein van het voormalige klooster Maria ad Fontes en de Radboudzalen ten westen daarvan. De nog bestaande gebouwen van het klooster in het gebied, dat wordt omgeven door de Oostwal, de Keerweer en de Kloosterstraat, dateren grotendeels uit 1937/1938. Er is sprake van een u-vormige bebouwing langs de Kloosterstraat en Oostwal met een binnenplaats/tuin aan de oostzijde. Ten westen van het klooster is sprake van een kleine parkeerplaats (waar tot in de jaren 70 van de 20e eeuw een kleuterschool stond) en het gebouw van de in 1973 gebouwde Radboudzalen.

Geo(morfo)logie

Het plangebied ligt op de overgang van een rug van (gestuwde) tertiaire klei waarop de oude stadskern van Ootmarsum ligt naar de laaggelegen gebieden ten zuiden en oosten hiervan. In geomorfologisch opzicht ligt het plangebied op de overgang van een hoge stuwwal naar een droogdal en/of dalvormige laagte.

Bodem

Er zijn geen gedetailleerde bodemkundige gegevens bekend met betrekking tot het plangebied. Het gebied is als 'niet gekarteerd' aangegeven op de Bodemkaart van Nederland (schaal 1:50.000). Uit booronderzoek door leden van de werkgroep Archeologie van de Vereniging Heemkunde Ootmarsum en Omstreken blijkt dat de bodem op het oostelijke deel van het kloosterterrein bestaat uit de opvulling van de oude binnengracht: dat wil zeggen een laag vuile, zwartgrijze grond met een dikte van 1 tot 1,5 m op een humeuze grachtvulling op en in groengrijze leem of klei. Meer naar het zuiden rust de laag zwartgrijze grond rechtstreeks op de leem.

Historische geografie

Historische situatie

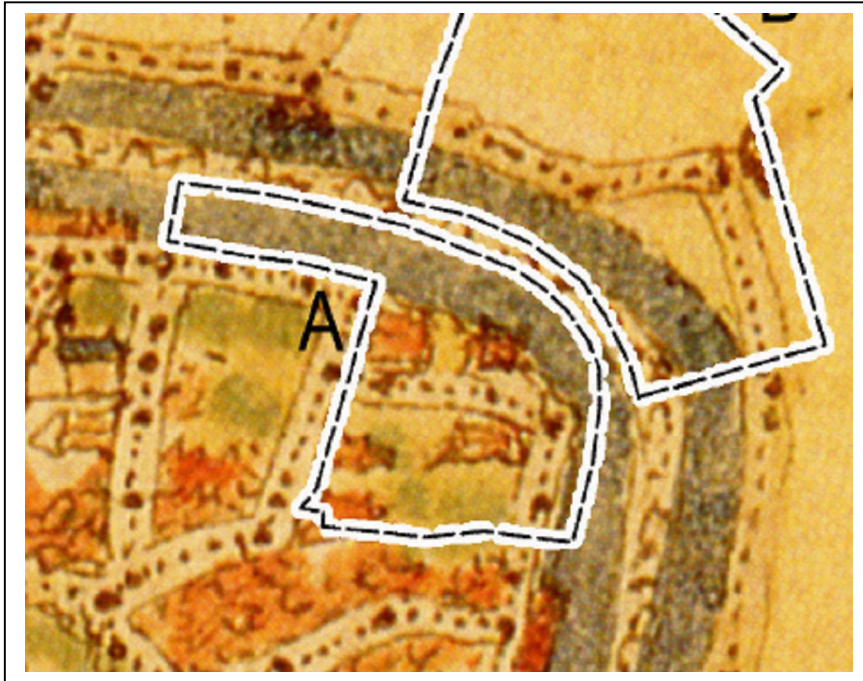
Het plangebied ligt in het oosten van de historische kern van Ootmarsum in een deel van de stad dat ook wel werd aangeduid als de Oosterborgh. Het oostelijke en noordelijke deel van het plangebied overlappen met de in het begin van de 15^e eeuw gegraven en in het begin van de 17^e eeuw (grotendeels) gedempte binnengracht (zie bijlage 2). Het noordelijke deel van het klooster en de Radboudzalen zijn op de voormalige gracht gebouwd.

Op de 16^e eeuwse kaart van Ootmarsum door Jacobus van Deventer zijn de vestingwerken van Ootmarsum in hun volle omvang afgebeeld (figuur 2). Er was sprake van een binnen- en een buitengracht met elk een bovenbreedte van 15 tot 20 m, die door een wal van elkaar gescheiden waren. Aan de basis bedroeg de breedte van de 3 tot 5 m diepe grachten circa 7 m. Aan de binnenzijde en aan de buitenzijde van de grachten werden met de uitgegraven grond wallen opgeworpen. Deze circa 2 m hoge wallen werden met palissaden versterkt en/of met hagen/doornstruiken beplant.

Het ten zuiden van de Radboudzalen gelegen deel van de Kloosterstraat zal min of meer overeenkomen met het tracé van de voormalige binnenwal. De oostwal die het plangebied aan de noord- en oostzijde begrenst, is het restant van de circa 6 m brede wal die de binnen- en de buitengracht van elkaar scheidde. Op de kaart van Van Deventer kent het noordoostelijke gedeelte van de stad een relatief lage bebouwingsdichtheid. In het zuidelijke deel van het kloosterterrein is echter bebouwing aangegeven tussen de huidige Kloosterstraat en een (verdwenen) verbindingsstraatje tussen de Kloosterstraat en de Oostwal (figuur 2).

Het gebied achter het klooster stond in het verleden bekend als *De Koem*. Een koem of kuim is een kolk of een gedeelte van een stadsgracht waar de looikuipen van leerlooiers zich bevonden. Diverse hoorns van koeien (hoornpitten) die tijdens de vervanging van het riool op de Oostwal ter hoogte van het klooster in de vulling van de binnengracht zijn gevonden, kunnen eveneens als afval van een leerlooierij gezien worden. Het is derhalve goed mogelijk dat de door Van Deventer afgebeelde bebouwing in verband staat met hier gevestigde leerlooiers of schoenmakers. Vanwege de stank die gepaard ging met looien van huiden zullen deze zich in een dun bevolkt gedeelte van Ootmarsum gevestigd hebben. Op de kadastrale minuut van 1829 is de binnengracht (grotendeels) gedempt en

zijn enkele straten ter hoogte van het latere klooster verdwenen en opgenomen in de hier gelegen tuinen.

Figuur 2: ligging van het plangebied (A) op de kaart van Jacobus van Deventer

Ook de door Van Deventer aangegeven bebouwing is voor een belangrijk deel niet meer aanwezig. Langs de huidige Kloosterstraat lag een groot huis dat in het bezit was van de familie Pennink. Ten oosten dit gebouw lag een grote tuin die zich uitstreckte tot aan de Oostwal. In 1849 werd het huis aan de Kloosterstraat en de achterliggende tuin door Hendrik Teusse gekocht en geschonken aan de congregatie van de Zusters van Onze Lieve Vrouw van Amersfoort ten behoeve van de stichting van een klooster. In 1850 arriveerden de eerste zusters in Ootmarsum.

Tussen 1850 en 1936 werd het klooster sterk uitgebreid en ontstond een groot gebouwencomplex dat in het laatste jaar werd gesloopt ten behoeve van de bouw van het nog bestaande klooster. De bouwput van het klooster werd met de hand tot diep in de ter plaatse aanwezige zware klei uitgegraven, waarbij de natte vulling van de voormalige binnengracht voor de nodige problemen zorgde. Desalniettemin vorderden de bouwwerkzaamheden snel en in 1938 werd het nieuwe klooster ingewijd.

In de jaren 60 van de 20^e eeuw was men genoodzaakt om het klooster opnieuw uit te breiden en werd aan de kant van de Kloosterstraat een vleugel aangebouwd. In het begin van de jaren 70 van de 20^e eeuw liep het aantal zusters echter sterk terug. Om die reden kreeg het klooster de bestemming klooster/bejaardenoord en vanaf 1996 klooster/verzorgingshuis. In 2007 zijn de laatste zusters uit Ootmarsum vertrokken.

Ter hoogte van de Radboudzalen was in 1829 sprake van een dichte bebouwing met kleine huisjes van ambacht- en kooplieden op (het gedempte deel van) de voormalige binnengracht. Deze huizen hadden hun voorgevel aan de Kloosterstraat. Achter de huizen bevond zich het circa 4 tot 5 m brede restant van de binnengracht, dat in het laatste kwart van de 19^e eeuw is gedempt. Op de plaats waar zich tegenwoordig de parkeerplaats voor de Radboudzalen bevindt, werd in 1916 door de kloosterzusters een R.K. Meisjesschool gesticht. Vanaf 1927 tot 1970 was hier een kleuterschool gevestigd. De huizen ten westen hiervan hebben in 1973 plaats gemaakt voor de Radboudzalen.

Bekende archeologische waarden

ARCHIS en AMK

In ARCHIS staan geen archeologische vondsten geregistreerd uit het plangebied. Wel ligt het gebied op de Archeologische Monumentenkaart van de provincie Overijssel (AMK-Overijssel) binnen de historische kern van Ootmarsum met een hoge archeologische waarde (monumentnummer 13973).

In het tracé van de Kloosterstraat/Cellenkampstraat aan de noordzijde van het plangebied heeft in 1997 een geofysisch onderzoek plaatsgevonden met als doel het opsporen van de gedempte grachten. Hierbij zijn ter hoogte van het onderhavige plangebied geen (interpreteerbare) resultaten bereikt (ARCHIS-onderzoeksnummer 11126).

Archeologische verwachtingskaart van de gemeente Dinkelland

Op de archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart van de gemeente Dinkelland is het plangebied aangeduid als historische kern en gebied van hoge archeologische waarde waarin de aanwezigheid van archeologische resten is aangetoond.

Recent onderzoek in de Kloostertuin

In de herfst van 2010 heeft er bij de ontgraving van het zuidelijk deel van de kloostertuin, ten behoeve van de aanleg van de parkeerplaats en het nieuwe mortuarium, een archeologische begeleiding plaatsgevonden. Daarbij werden, in tegenstelling tot de archeologische verwachting, veel grondsporen van een 11^e of 12^e eeuwse erf aangetroffen. Het betrof met name paalsporen die vermoedelijk de resten vormen van een boerderij die daar in de volle middeleeuwen gestaan heeft. Op een vergelijkbare locatie aan de Molenstraat, net buiten de voormalige buitengracht, werden in de zomer van 2010 eveneens de resten van een 11^e of 12^e eeuwse erf aangetroffen. Dit leidt tot de conclusie dat er in die periode toen de grachten nog niet waren aangelegd, blijkbaar geen strikt afgebakende rand van de nederzetting Ootmarsum bestond. De genoemde erven waren lagen mogelijk in een diffuse randzone van de bewoningskern. Of deze erven pas bij de aanleg van de binnengracht zijn verplaatst is niet duidelijk. Aangenomen mag worden dat er bij de aanleg van de versterkingen in ieder geval geen bebouwing binnen schootsveld aanwezig mocht zijn. Of het bij de genoemde erven bij de Molenstraat en de Oostwal om dezelfde erven gaat die in 1397 moesten verdwijnen is niet na te gaan. In dat jaar schenkt bisschop Frederik van Blankenheim namelijk aan de stad Ootmarsum een veld als compensatie voor het afgraven van enkele erven ten behoeve van de aanleg van versterkingen.

Vondsten en waarnemingen van amateurarcheologen

In 2005 werden renovatiewerkzaamheden van bestrating en rioolstelsel van de Oostwal begeleid door amateurarcheologen van de Werkgroep Archeologie van de Vereniging Heemkunde Ootmarsum en Omstreken. Tijdens deze werkzaamheden werden op de Oostwal ter hoogte van het Klooster diverse waarnemingen gedaan en archeologische vondsten verzameld. In het tracé van het nieuwe riool werd onder een dikke laag opgebracht schoon zand de venige vulling van de binnengracht aangetroffen. In de bocht van de Kloosterstraat aan de oostzijde van het kloosterterrein vond men de restanten van een rij zware houten palen (20 x 30 cm in doorsnede). In de venige vulling van de gracht werden rondom de palen veel hoornpitten van runderen gevonden. Deze hoornpitten duiden, met de oude veldnaam *De Koem*, op activiteiten van leerlooiers. De palen zijn mogelijk afkomstig van een beschoeiing of van vlonders die verband houden met de leerlooierij. Ter hoogte van de Radboudzalen werden eveneens enkele houten palen gevonden die afkomstig zijn van vonders (bruggen) over het restant van de binnengracht. Tijdens de bouw van de Radboudzalen schijnen eveneens diverse houten palen te zijn gevonden. Het aardewerk dat zich in de vulling van de binnengracht bevond, dateert grotendeels uit de 19^e eeuw. Dit is niet verwonderlijk aangezien dit deel van de binnengracht pas aan het eind van deze eeuw is gedempt.

In 2006 is door de Vereniging Heemkunde Ootmarsum in samenwerking met de AWN Twente een booronderzoek uitgevoerd om de grachten beter in kaart te brengen. Ter hoogte van het klooster werd vanaf de binnenplaats een raai in de richting van de Kloostertuin geboord. Hierbij werd op de binnenplaats van het klooster over een lengte van 15 m, onder een 1 tot 1,5 m dikke laag vuile zwart/grijze (stads)grond, de venige vulling van de hier 3 m diepe binnengracht aangetroffen. Vastgesteld is dat de bodem van de gracht is ingegraven in de ter plaatse aanwezige kleilaag en zich ter hoogte van de kloostermuur op circa 34 m +NAP bevindt.

Gespecificeerde archeologische verwachting

Op grond van de historische informatie en gegevens van amateur-archeologen dient in het plangebied rekening gehouden te worden met de aanwezigheid van restanten van de voormalige vestingwerken uit de late middeleeuwen (de binnengracht en de voormalige binnenwal), resten van bebouwing uit de late middeleeuwen en Nieuwe tijd en resten van ambachtelijke activiteiten uit de late middeleeuwen en Nieuwe tijd.

Aan de noord- en oostzijde van het kloosterterrein bevinden zich waarschijnlijk resten van de binnengracht en -wal. Ter hoogte van de bestaande, omvangrijke kloostergebouwen zijn deze resten

zeer waarschijnlijk (grotendeels) verstoord tijdens de bouw in 1937/38. Op de niet bebouwde delen van het kloosterterrein moet rekening gehouden worden met goed geconserveerde resten van de vestingwerken tot circa 3 m -Mv.

In de vulling van de gracht is sprake van restanten van bruggen, beschoeiingen en vlonders. Verder bevat de grachtvulling archeologische resten in de vorm van afvaldumps uit de late middeleeuwen en Nieuwe tijd.

Ten zuiden en ten westen van de voormalige vestingwerken zijn resten van bebouwing en infrastructuur (straten) uit de late middeleeuwen en Nieuwe tijd te verwachten binnen 1,5 m -Mv. Op grond van eerdere archeologische vondsten worden tevens resten van activiteiten van leerlooiers verwacht.

Op het gedempte deel van de binnengracht ten westen van klooster kunnen zich restanten van bebouwing (funderingen, water- en beerputten, kuilen, greppels, etc.) uit de Nieuwe tijd bevinden. Of zich ter plaatse van de Radboudzalen nog relictten hiervan bevinden, is zeer de vraag. Mogelijk zijn archeologische resten van huizen en de voormalige gracht tijdens de bouw van de Radboudzalen reeds voor een belangrijk deel verdwenen. Het is niet uitgesloten dat alleen diepere delen van de grachtvulling (met archeologische resten) resterend zijn. Op de locatie van de voormalige kleuterschool tussen het klooster en de Radboudzalen zullen zich vermoedelijk nog wel resten van de middeleeuwse gracht en bebouwing uit de Nieuwe tijd bevinden. Deze resten manifesteren zich vermoedelijk tot circa 3 m -Mv.

Gezien de aanwezigheid van leem of klei op een geringe diepte onder het maaiveld en de natte omstandigheden die het gevolg daarvan zijn, is de verwachting dat (organische) archeologische resten (hout, leer, bot, etc.) in het gehele plangebied uitstekend geconserveerd zijn.

4.2 Aard en ouderdom van de vindplaats(en)

Archeologische resten kunnen dateren vanaf de eerste helft van de late middeleeuwen (11^e eeuw) tot en met de 19^e eeuw. Het gaat om sporen van de gracht, de binnenwal, ambachtelijke activiteiten (leerlooierij), bewoningssporen (bouwresten of grondsporen, water- en beerputten), oude straatjes en allerhande overige activiteiten.

4.3 Begrenzing en oppervlakte van de vindplaats(en)

Van een begrenzing is gezien de ligging in een stedelijke kern niet echt sprake. Het plangebied maakt deel uit van de middeleeuwse stedelijke kern.

4.4 Structuren en sporen

Binnengracht, binnenwal, straatjes, grondsporen van gebouwen, muurresten, kuilen, water- en beerputten, greppels en sloten, uitbraaksleuven van muren, vloerniveau's etc.

4.5 Anorganische artefacten

Artefacten kunnen bestaan uit aardewerkfragmenten, (verbrande) leem, bouwkeramiek, natuursteen (bouwresten), metalen artefacten, munten en glas. In principe is de conservering ervan goed. De intactheid kan sterk wisselen en is mede afhankelijk van de context waarin het materiaal zich bevindt.

4.6 Organische artefacten

Hout, houtskool, dierlijk bot, hoorn, leder en textiel. De conservering kan, indien het materiaal zich binnen het bereik van het grondwater bevindt, erg goed zijn.

4.7 Archeozoölogische en botanische resten

In diepere sporen in de grondwaterzone kunnen macrobotanische resten worden aangetroffen die van goede kwaliteit zijn.

4.8 Archeologische stratigrafie en diepte van vondstlagen

Vondstniveaus met archeologisch materiaal worden met name verwacht onder een recent of subrecent geroerd of opgebracht grondpakket dat circa 40 tot 50 cm dik zal zijn. Verder is de diepteligging sterk variabel en context afhankelijk. Rekening gehouden moet worden met een complexe en meervoudige stratigrafie op sommige plaatsen. Het is niet bekend hoe diep zich de natuurlijke ondergrond bevindt. Alleen uit het onderzoek van Heemkunde Ootmarsum zijn voor de zone langs de Oostwal wat gegevens bekend. Tot circa 16 meter uit de Oostwal is er op het Kloosterterrein een 1,0 tot 1,5 meter dik ophogings- of cultuurpakket aanwezig met daaronder de vulling van de binnengracht. Vermoedelijk neemt de dikte van het cultuurpakket in westelijke richting af.

Vooralsnog moet gerekend worden met een cultuurpakket op de keileem met een dikte van circa 1,0 m.

4.9 Gaafheid en conservering

De gaafheid kan sterk wisselen en is mede afhankelijk van de context en aard van de sporen. De conservering van organische materialen zal met name goed zijn in diepere niveaus binnen het bereik van het grondwater.

5. DOELSTELLING EN VRAAGSTELLING

5.1 Doelstelling

Het primaire doel van het proefsleuvenonderzoek is het verkrijgen van gegevens om, van de archeologische resten die binnen de nieuwbouwlocaties aanwezig zijn, de waarde vast te stellen. Aan de hand van de waardering kan worden bepaald of er binnen bepaalde delen van de nieuwbouwlocaties behoudenswaardige archeologische resten aanwezig zijn en een selectieadvies daarop geformuleerd kan worden.

5.2 Relatie met NOaA en/of andere onderzoekskaders

NOAA hoofdstuk 20, paragraaf 2,5: "Vroege steden in het noorden en oosten". Verder is ook hoofdstuk 24 "De stad in de middeleeuwen en vroegmoderne tijd" van belang.

5.3 Vraagstelling

Omdat het vooralsnog slechts om een verwachting gaat dat er vindplaatsen aanwezig zijn, is het opzetten van een uitgebreide lijst met vraagstellingen nog niet aan de orde. Het doel van het onderhavige proefsleuvenonderzoek is in eerste instantie de kartering van het onderzoeksgebied en eventueel het stellen van een waardering indien er ook daadwerkelijk vindplaatsen worden aangetroffen. Derhalve zijn er alleen onderzoeksvragen opgesteld die in dit kader relevant zijn. In grote lijnen gaat het in eerste instantie om het toetsen van het archeologische verwachtingsmodel zoals verbeeld in bijlage 2.

5.4 Onderzoeksvragen

Onderzoeksvragen:

1. Zijn er in binnen de nieuwbouwvlakken archeologische resten aanwezig?
2. Wat is de aard (complextype), omvang en fysieke kwaliteit van deze resten?
3. Uit welke periode dateren deze resten?
4. Wat is de waardestelling middels de KNA-waarderingscriteria en zijn de resten behoudenswaardig?

Specifieke vragen:

5. Zijn er resten van middeleeuwse gebouwen aanwezig die op de kaart van Jacobus van Deventer staan aangeduid?
6. Zijn er nog sporen van de voormalige binnenwal aanwezig? Is er ook een oudere voorganger van de binnenwal of een pallsade aanwezig?
7. Hoe ziet de stratigrafische opbouw van het cultuurpakket er uit? Zijn lagen dateerbaar?

6. METHODEN EN TECHNIEKEN

6.1 Methoden en technieken

Binnen de nieuwbouwlakken dienen proefsleuven aangelegd te worden. In de figuur 3 hieronder is de ligging van de proefsleuven globaal aangeduid. Een nauwkeurigere plaatsing van de sleuven kan volgen aan de hand van de laatste stedenbouwkundige tekeningen en eventueel aanwezige belemmeringen.

Figuur 3: Globale ligging van de proefsleuven (rode lijnen).

- **Sleuven:** De sleuven dienen een breedte van 4 m te hebben, voor zover dat mogelijk is binnen de terreinsituatie. De totale lengte van de drie sleuven is circa 60 m en de totale oppervlakte bedraagt ca. 240 m².
- **Vlakken:** Gegraven dient te worden in twee vlakken. Het eerste vlak wordt in principe aangelegd onder de recent geroerde of opgebrachte bovenlaag op een niveau waarop zich archeologisch relevante grondsporen aftekenen. Het tweede vlak wordt aangelegd op de top van het ongeroerde keileem- of dekszandpakket. Wanneer bij het verdiepen naar het tweede vlak een nieuwe spoorlaag wordt aangetroffen kan er op dat niveau een opgravingsvlak worden aangelegd (dat dan als tweede vlak wordt aangemerkt). Er worden dus in principe twee vlakken aangelegd en in sommige delen zouden dan drie vlakken aangelegd kunnen worden.

Veldwerkspecificaties

- Volgens KNA-leidraad Veldhandleiding Archeologie en overige veldwerkspecificaties volgens KNA-protocol IVO-P;
- Van elke sleuf wordt van een lengteprofiel een profielopname gemaakt met een beschrijving volgens ASB met speciale aandacht voor bodemhorizontbeschrijving en genese van het cultuurdek;
- Uit kansrijke sporen en lagen in profielen worden paleo-ecologische monsters genomen voor een quickscan, op basis waarvan besloten kan worden of uitgebreid onderzoek noodzakelijk is;
- Tijdens het onderzoek wordt intensief gebruik gemaakt van de metaaldetector;
- Metaalvondsten worden ingemeten en onder een afzonderlijk vondstnummer geregistreerd;
- Vondsten uit profielen worden stratigrafisch verzameld;
- Aanleg en vlakvondsten verzamelen in vakken van 5 meter strekkende proefsleuf;
- Bijzondere vondsten dienen te worden ingemeten en onder afzonderlijk vondstnummer geregistreerd;
- Steenbouw (funderingen, muren etc.) worden intact gelaten. In die gevallen dient langs de constructies verder verdiept te worden tot op de onderkant ervan; de constructies worden beschreven en gedocumenteerd conform eisen in de veldwerkspecificaties volgens KNA.

6.2 Strategie

Zie eerste deel van 6.1.

6.3 Structuren en grondsporen

Van de grondsporen dient een aanzienlijk aantal volledig afgewerkt te worden om met name daterend vondstmateriaal te verzamelen. Met name paalsporen die doorgaans erg vondstarm zijn, dienen volledig afgewerkt te worden. Bij greppels en grote kuilen kan volstaan worden met gedeeltelijke afwerking (alleen dwarscoupes). Indien grondsporen tot structuren lijken te behoren dienen deze ook gecoupeerd te worden om daterend vondstmateriaal te verzamelen. Mocht er een weg of straatje worden aangetroffen dan dient deze in een of meerdere dwarsprofielen onderzocht te worden. Steenbouw dient intact gelaten te worden. Ook water- en beerputten moeten behouden blijven. Wel dient in putten een boring gezet te worden om de aanlegdiepte en de opbouw van de vulling vast te stellen.

6.4 Aardwetenschappelijk onderzoek

Er zal in het vlak en profielen nagenoeg alleen sprake zijn van antropogeen aangebrachte lagen. De inzet van een fysisch geograaf is niet vereist. Profielbeschrijvingen volgens ASB. Bovendien moeten de maaiveldhoogtes van de profielen NAP worden ingemeten. Bij voorkeur worden profielen beschreven als boorprofielen (opname in het veld met hand-held computer en boorbeschrijvingssoftware).

6.5 Anorganische artefacten

Alle vondsten moeten worden verzameld. Uitgezonderd zijn keien, tegels of bakstenen van steenbouw, vloeren en oude straatniveaus. Hierbij kan volstaan worden met een kleine representatieve selectie.

6.6 Organische artefacten

Bij het aantreffen van structuren en constructies van hout wordt wanneer mogelijk een monster genomen, indien de structuur uit meerdere stukken hout bestaat worden er minimaal 3 monsters genomen. Alle overige organische objecten dienen te worden verzameld. Houten constructies dienen voor het overige intact gelaten te worden.

6.7 Archeozoologische en -botanische resten

Uit kansrijke sporen worden paleo-ecologische monsters genomen voor een quickscan, op basis waarvan besloten kan worden of uitgebreide uitwerking van de monsters noodzakelijk is.

6.8 Overige resten

Naar bevind van de begeleidende senior-archeoloog in het veld. Bijzondere vondsten dienen te worden gemeld bij de regio-archeoloog.

6.9 Dateringstechnieken

Indien in sporen houtskoolbrokken aanwezig zijn, worden deze bemonsterd voor C¹⁴ analyse. Houtskoolmonsters dienen alleen genomen te worden uit een duidelijk context (geen

houtschoolmonsters uit het vlak buiten sporen, niet uit akkerlagen of plaggendekken), in ieder geval uit een zinvolle context. Van houten constructies dienen, indien daarin geschikt hout aanwezig is, monsters voor dendro-analyse genomen te worden, in overleg met de regio-archeoloog.

6.10 Beperkingen

N.v.t.

7. UITWERKING EN CONSERVERING

7.1 Structuren, grondsporen, vondstspredingen

Alle aangetroffen sporen en structuren worden uitgewerkt en geanalyseerd vanuit het perspectief van de vraagstellingen en conform KNA 3.2.

7.2 Analyse aardewetenschappelijke gegevens

Van elke profielopname wordt in een bijlage bij het rapport de beschrijving toegevoegd.

7.3 Anorganische artefacten

Het aangetroffen materiaal wordt gedetermineerd, gedateerd en beschreven, voor zover nodig voor beantwoording van de vraagstelling.

7.4 Organische artefacten

Het aangetroffen materiaal wordt per materiaalgroep besproken en gewaardeerd, voor zover nodig voor beantwoording van de vraagstelling.

7.5 Archeozoölogische en -botanische resten

Monsters worden voor zover nodig voor de beantwoording van de onderzoeksvragen onderzocht. Een voorstel voor de uitwerking wordt toegevoegd aan het evaluatierapport.

7.6 Beeldrapportage

Conform KNA.

7.7 Selectie materiaal

Aan de hand van het evaluatierapport waarin voorstellen worden gedaan.

7.8 Conservering materiaal

Kwetsbare vondsten worden schoongemaakt en gestabiliseerd. Hiervoor een stelpost opnemen in de offerte. Er wordt geen extra onderzoek uitgevoerd zonder voorafgaand overleg met opdrachtgever en het bevoegd gezag.

8. DEPONERING

8.1 Eisen betreffende depot

Vondsten en documentatie worden na afronding gedeponeed in het archeologisch depot van de provincie Overijssel (0570 – 644 173, archeologisch.depot@oversticht.nl). De overdracht vindt maximaal twee jaar na afronding van het onderzoek plaats.

8.2 Te leveren product

Er dient een basisrapport gemaakt te worden van de resultaten van het onderzoek, conform de eisen in KNA.

9. RANDVOORWAARDEN EN AANVULLENDE EISEN

9.1 Personele randvoorwaarden

Het onderzoek wordt in het veld uitgevoerd, uitgewerkt en gerapporteerd door een KNA medior of een senior archeoloog met veld- en uitwerkingservaring met stadskernonderzoek in de regio.

- De metaaldetector wordt gehanteerd door hierin ervaren personen.
- Lokale amateur-archeologen (AWN en Heemkunde Ootmarsum) moeten de gelegenheid geboden worden om mee te helpen bij het veldwerk (veldwerkcoördinator AWN: Evert Ulrich, ulrich@home.nl).

Het hele onderzoek staat onder leiding van een KNA seniorarcheoloog met ruime ervaring in stadskernonderzoek.

9.2 Overlegmomenten

Bij de start van het veldwerk (opstartbespreking) in aanwezigheid van de regio-archeoloog.

Wekelijks voortgangsoverleg in aanwezigheid van de regio-archeoloog.

9.3 Kwaliteitsbewaking, toezicht, overleg en evaluatie

Toezicht op de werkzaamheden namens de gemeente wordt gehouden door de regio-archeoloog.

9.4 Overige randvoorwaarden en aanvullende eisen

Het evaluatierapport dient binnen 2 weken na afronding veldwerk gereed te zijn. Het conceptrapport dient binnen 12 weken na afronding van het veldwerk gereed te zijn.

10. WIJZIGINGEN TEN OPZICHTE VAN HET VASTGESTELDE PVE

10.1 Wijzigingen tijdens het veldwerk

Aanleggen van meer of minder proefsleuven, dan wel aanzienlijke uitbreidingen of verschoven locaties worden besproken met de regio-archeoloog. Deze en andere wijzigingen die kunnen leiden tot meer- of minderwerk worden alleen uitgevoerd met toestemming van de regio-archeoloog en de opdrachtgever. In dagrapporten wordt daarvan aantekening gemaakt.

Meer- of minderwerk wordt alleen uitgevoerd nadat ook de kosten daarvan zijn overeengekomen en middels een aanvullende offerte zijn gegund.

10.2 Belangrijke wijzigingen

Worden besproken met de regio-archeoloog.

10.3 Procedure van wijziging na de evaluatiefase van het veldwerk

Het evaluatierapport wordt beoordeeld door de regio-archeoloog alvorens met de verdere uitwerking wordt gestart. Ook hiervoor gelden dezelfde bepalingen ten aanzien van meer- en minderwerk als genoemd onder 10.1.

10.4 Procedure van wijziging tijdens uitwerking en conservering

Belangrijke wijzigingen worden besproken met de regio-archeoloog. Ook hiervoor gelden dezelfde bepalingen ten aanzien van meer- en minderwerk als genoemd onder 10.1.

LITERATUUR EN BIJLAGEN

Literatuur

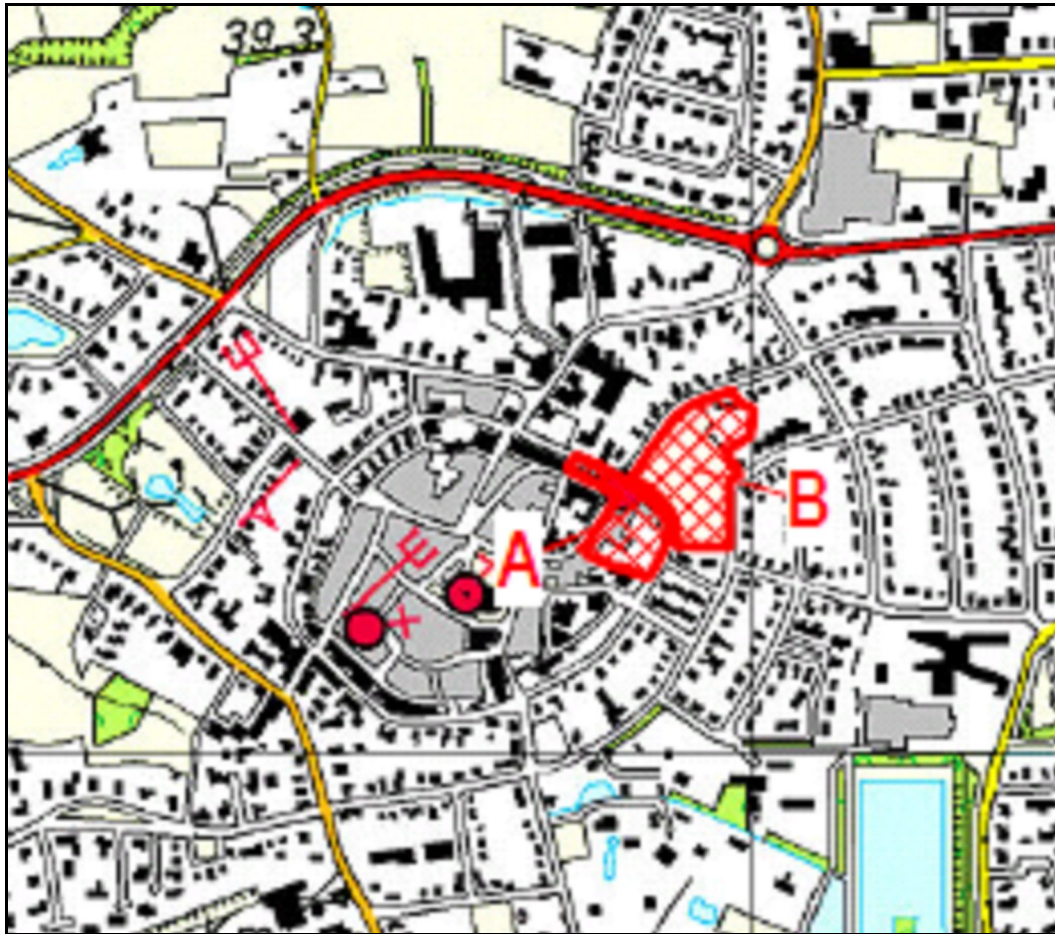
Bökkers, T. & H. Eweg, 2007. *Ootmarsum historie van wallen en grachten*. Vereniging Heemkunde Ootmarsum en Omstreken.

Scholte Lubberink, H.B.G. 2009. *Plangebieden Klooster en Radboudzalen en Kloostertuin te Ootmarsum, Gemeente Dinkelland. Archeologisch vooronderzoek: een bureauonderzoek*. RAAP-notitie 3285.

Bijlagen

1. Ligging van het onderzoeksgebied
2. Archeologische verwachtingsmodel RAAP

Bijlage 1: Ligging van het onderzoeksgebied (gebied A)

Bijlage 2: Archeologische verwachtingsmodel RAAP

